

† NYKØBING SLOTSKIRKE

Da det middelalderlige Nykøbing slot 1588—94 under ledelse af den nederlandske arkitekt Philip Brandin ombyggedes næsten totalt for at tjene til enkesæde for dronning Sophie, forsvandt ved denne lejlighed også kapellet. Dets afløser blev en rummelig slotskirke, indrettet efter samme mønster som adskillige nordtyske, protestantiske fyrstekapeller¹.

1690 bestemtes slottet til enkeresidens for Christian 5.s gemalinde². Dronning Charlotte Amalie tog i året 1700 for første gang sit slot i besiddelse og indrettede den nordre ende af dansesalen ovenover den gamle slotskirke til et kapel, der stemte overens med den reformerte kirkes forskrifter. 1714 døde Charlotte Amalie, den sidste af de mange enkedronninger, der har resideret på Nykøbing slot, hvis bygninger blev bortsolgt 1767 og i årene herefter nedbrudt³.

DET MIDDELALDERLIGE SLOTSKAPEL

Til den forsvundne BYGNING har man intet kendskab.

† INVENTAR. Om *altersølv* er et par slotsinventarer fra 1526 og 1531⁴ oplysende. Der fandtes da tre forgyldte *kalke* med *diske*, tre *patener* af sølv og een *pyxis*. Fire *ampuller* af sølv, en lille *sølvskål*, tre *messehageler* med *særke*, *hovedlin* og *alterklæde* af grønt damask. Inventaret 1531 nævner desuden ni *lysestager* af tin. Iflg. klokkeskatten 1528 fandtes tre små *klokker* på Nykøbing slot; sandsynligvis har een eller flere hørt til kapellet.

RENAISSANCE KIRKEN

BYGNING. Det treskibede kirkerum (ca. 19,5 x ca. 8,8 m) indrettedes i østfløjens nordre ende; det var overdækket af krydsribbehvælv — sideskibe og koromgang i to stokværk — hvilende på otte søjler, hvoraf det nordligste par var rykket lidt sammen af hensyn til koromgangen. På sideskibsgalleriet, hvor fyrstestolen havde sin plads, kunne enkedronningen bevæge sig fra sine beboelsesrum i nordfløjens østende til sit bedekammer, et lille rum, som stødte op til kirkens søndre ende. Mellem kirken og bedekammeret har været en stor åbning udfyldt med et gitterværk eller med vinduer. Til gal-

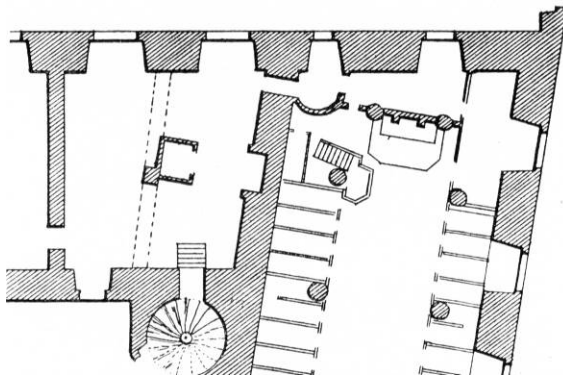

Fig. 1. †Nykøbing slotskirke. Plan af renaissancekirken. 1:300. Udsnit af Thuras plan.

leriet var iøvrigt adgang fra trappetårnet i slotsgårdens nordøsthjørne (»kirketårnet«), til gulvet gennem en dør direkte fra slotsgården. En lille vindeltrappe i kirkerummets nordvesthjørne dannede en indre forbindelse mellem gulv og galleri. 1646 blev der lagt fliser på gulvene både forned og på galleriet og indsat seks nye vindueskarme, og samme år opsattes en portal »før Slottets Kirchedør«, udført af stenhugger Didrich Powelsen af Stubbekøbing efter tegning af Oluf Steenwinckel⁵.

INVENTAR. *Alterklæde 1719, nu i bykirken (s. 218), hvortil det blev skænket 1767 (rgsk.).

†*Altartavler*. 1) Renaissance, figurerer på Thuras snit af østfløjen i en meget skematisk gengivelse (fig. 2). 2) Renaissance, lille, af sort og hvid marmor med alabaster udsmykning. Rimeligvis et nederlandsk arbejde, som kan have haft sin plads i bedekammeret⁶.

†*Altersølv*. *Kalk og disk*, af sølv, forgyldt, nævnt 1754 (rgsk.).

†*Vinkande* og †*oblataeske*, af sølv, nævnt 1754, 1767 indsendt til hoffet (rgsk.).

†*Alterstager*, messing, nævnt 1754, indsendt 1767 (rgsk.).

* *Messehagel*, nu i bykirken (s. 223), hvortil den blev skænket 1767 (rgsk.).

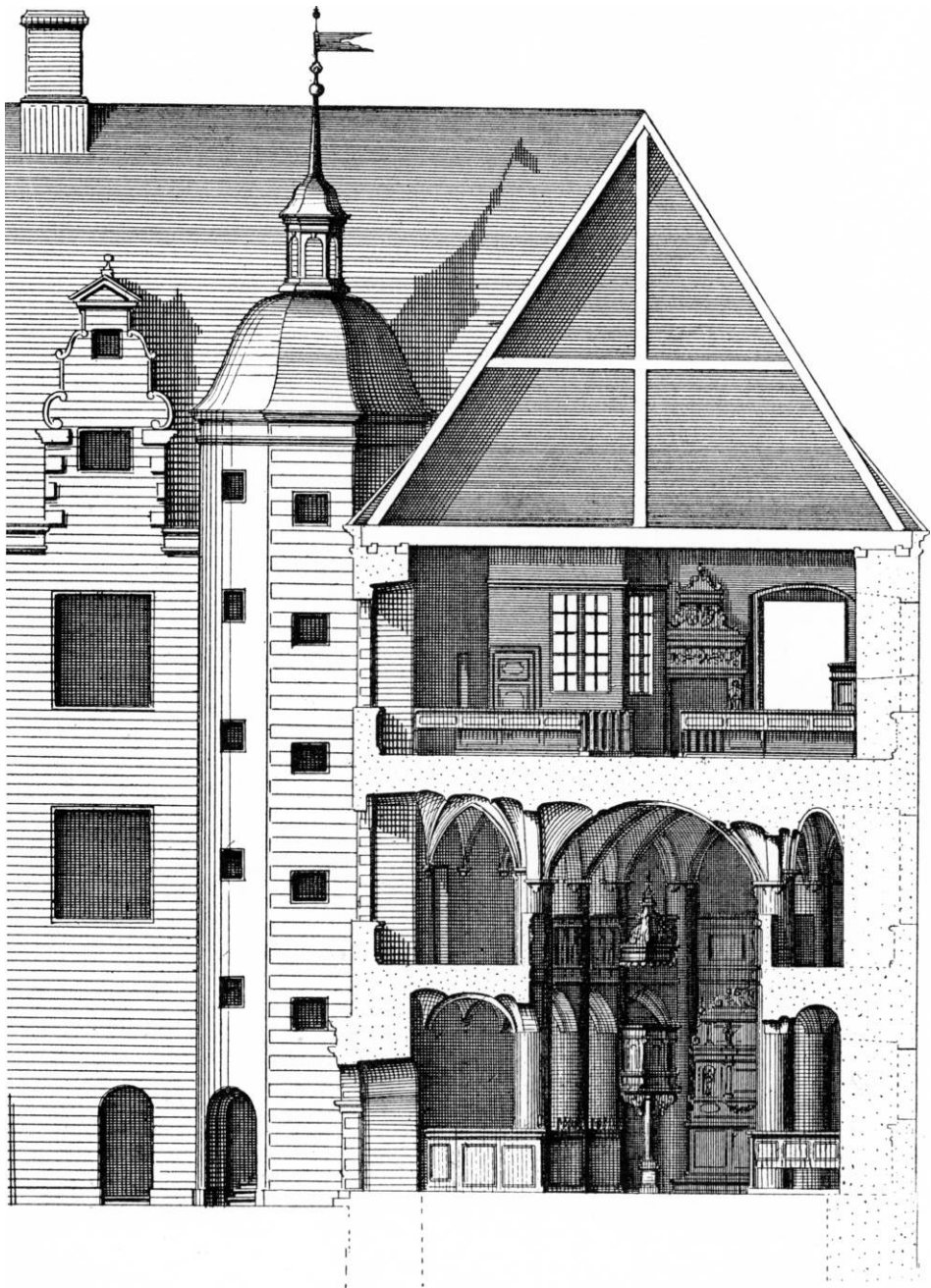

Fig. 2. †Nykøbing slotskirke. Snit af østfløjen. 1:150. I de to nederste stokværk renaissancekirken, i det øverste den reformerte kirke. Efter Thura.

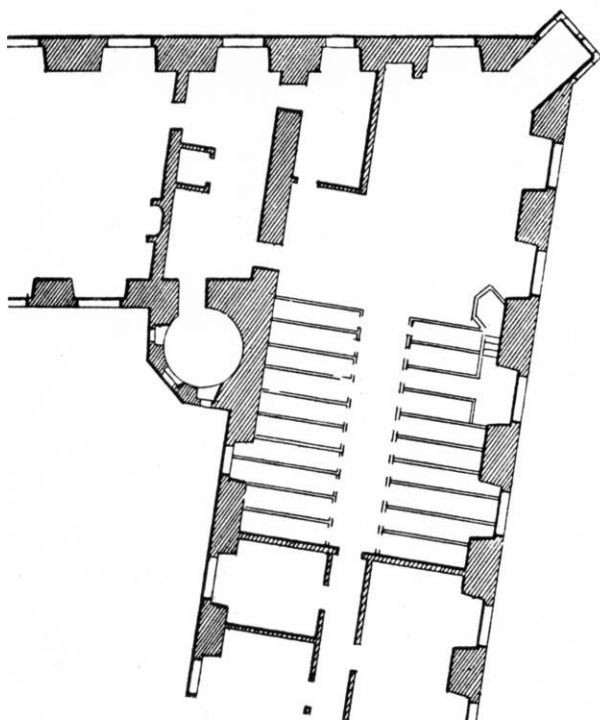

Fig. 3. †Nykøbing slotskirke. Plan af den reformerte kirke. 1:300.
Udsnit af Thuras plan.

† *Messehagel* af sort atlask med kors af gyldenstykke og gult taftfoer, nævnt 1754, indsendt 1767 (rgsk.).

† *Alterskranke* med sprinkelværk, nævnt 1767⁶.

† *Døbefont*, nævnt 1754 (rgsk.).

† *Prædikestol*, renaissance, anbragt ved den nordligste søjle i vestre række, på en høj stolpe (fig. 1 og 2). Samtidig †himmel. Fulgte med ved slottets salg 1767 (rgsk.).

† *Timeglas* med fem glas, nævnt 1754 (rgsk.).

† *Stolestader*. På gulvet fandtes ti †stole med og ti uden døre, foruden †*skriftestol*, hvorom var sorte gardiner, og †*kongestol*, sikkert i kirkens søndre ende. Den havde vinduer med gardiner for og rummede 1754 tre almindelige stole og to lænestole med sort fløjlsbetræk og et sort, ottekantet bord (rgsk.). †*Herskabsstol*, kaldet enkedronningens stol, fandtes 1754 i den mellemste etage på gangen næst kirketrappen, dvs. midt på vestre pulpitur, overfor prædikestolen. Enkedronningens stol var beklædt med plyds og forsynet med tilhørende elevatorstol, som 1767 var ganske spoleret og ved salget fulgte med slotsbygningen (rgsk.). På pulpituret, bag alteret, fandtes nogle løse, sortmalede og enkelte faste †*bænke*, nævnt 1754 (rgsk.).

† *Vægskab* med fire døre, på pulpituret, nævnt 1754 (rgsk.).

† *Orgel*, nævnt 1754 som forfaldent og i stykker; på pulpituret bag alteret; fulgte med slottet 1767 (rgsk.).

† *Pengeblok*, nævnt 1754 (rgsk.).

† *Klingpunge*. 1) Nævnt 1754 (rgsk.). 2) ubrugelig, solgt 1767 (rgsk.).

To † *klokker* nævnt 1767 sammen med † *sejerværk*⁶.

DEN REFORMERTE KIRKE

BYGNING. Kirkerummet (fig. 2 og 3) var en sal af samme længde som renaissancekirken, indrettet lige ovenover denne i østfløjens tredie stokværk. På nordre endevæg sad en stor kamin med billedhuggerarbejde, sikkert hidrørende fra slottets opførelsestid.

INVENTAR. I overensstemmelse med det reformerte trossamfunds regler har inventaret været det mest nødtørftige og gennemgående sikkert af simpleste udførelse.

† *Prædikestol*, hvidmalet, anbragt ved midterste vinduespille på østre langside af rummet. Nævnt 1754, fulgte med slotsbygningen 1767 (rgsk.).

† *Stolestader*. 20 åbne † *kirkestole* uden døre anbragt ti på hver side af en midtergang, på den søndre halvdel af kirkegulvet, nævnt 1754, solgt 1767 (rgsk.). Dronningens † *stol* var et lille rum afskilret i kirkesalens nordvestre hjørne og med direkte adgang fra naboværelset. Stolen havde vinduer i begge sider ind til kirken og en dør ved kirkens vestvæg; indvendig var den oprindelig betrukket med rødt klæde, som senere blev erstattet af violet gyldenlæder, nævnt 1754 (rgsk.).

KILDER OG HENVISNINGER

Nykøbing Slots Inventarie Regnskaber 1754—67 (RA).

L. de Thura: Den danske Vitruvius II, 1749. Tab. 110—117.

Historik. ¹ Hjelholt: Falsters Historie I, 116 f. ² Smst. II, 337 ff. ³ Smst. II, 589.

Bygning og inventar. ⁴ Danske Mag. IV, 2, 7 og 10. ⁵ Prinsens Kammerregnskab 1646—47 (RA). ⁶ Adresseavisen 1767. Nr. 70.